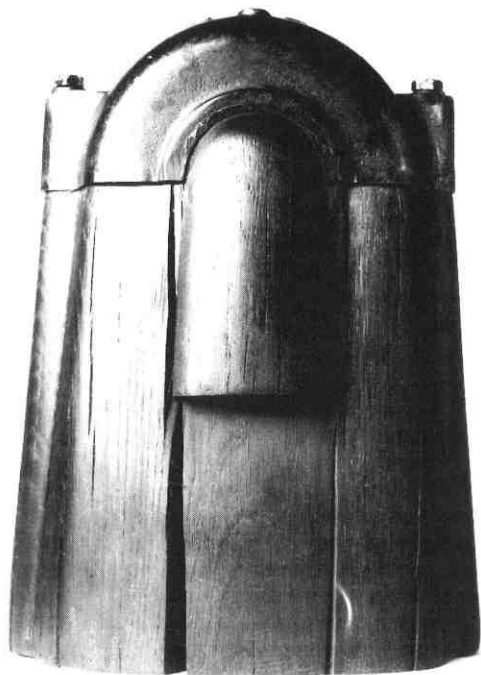

Radovan Ivančević: Stošićeve skulpture (ili dvoboj drveta i metala)

Stošićev kozmos sastavljen je od svega dva elementa: drva i metala. Slijedeći Heraklitovu kozmološku misao o četiri elementa koji se međusobno potiru i "smrću jednoga rađa se drugi", mogli bismo reći da se u Stošićevu kozmosu skulptura dva suprotna elementa "bore" i sukobljuju, ostvarujući sklad u dinamičkoj ravnoteži. Ravnoteži (suprotstavljenih) sila. Mogli bismo, miroljubivije, pojedinu skulpturu promatrati kao zaustavljen trenutak u beskonačnu dijalogu metala i drva: oblici se međusobno slažu ili potiru, materijali se sljubljuju ili se opiru jedan drugom. Glazbenim pojmovima izraženo Stošićeve su skulpture kompozicije za dva instrumenta, jer i svaki materijal ima svoju "boju glasa" i svoje izražajne mogućnosti. Ponekad su nalik dvoglasnoj melodiji ili kanonu i fugi u kojima se tema ponavlja zaostajanjem u vremenu (ili rastojanjem u prostoru, što je isti model prenesen iz vremenske umjetnosti glazbe u prostornu umjetnost skulpture), a drugi put se oblici drvenog i metalnog dijela skulpture odnose kao dvije kontrapunktalno suprotstavljene oprečne teme.

Te analogije ne navodim stoga što se o Stošićevim skulpturama ne bi moglo reći ništa kao o njima samim, nego da ukážem na njihovu univerzalnu stvaralačku potku. Kada ih vratimo odakle smo ih nakratko izdvojili, u likovne umjetnosti kojima i pripadaju, Stošićeve skulpture vidimo kao samo još jedan niz prizora među bezbrojnim iz vječne borbe materije i forme. Borbe aktivnog, stvaralačkog duha i inertne tvari, drame što je počela počovječnjem čovjeka i trajat će do njegova kraja. Taj boj se bije u svakom umjetničkom djelu. Ali, kao što je na bojištu posutom mrtvacima nakon svake bitke umjesno Sofoklovo pitanje: "Reci, tko pobjednik je, tko pobijeđen sada?" - tako, sudeći po obliku ovih skulptura, ne možemo uvijek pouzdano reći je li oblik metalne ljsuke odredio drvenu jezgru ili je otesan drveni volumen namamio i zauvijek zarobio prikladnu metalnu oplatu.

Ne smatram da se nalazimo pred zbirkom remek-djela. I metodom i dometom ta su djela različita. Od jednostavne dosjetke, u kojoj atraktivna forma noge stare kupaonske kade od lijevanog željeza postaje plaštem nekoga dopadljivog pticolikog bića, do autentične skulpture, nepoznate i nevidene, ničemu nalik i nikome dužne, u kojoj suočeni i sukobljeni oblici drveta i metala postaju sudionici prave drame, sudbinski - strukturalno - povezani, neodvojivi i nerazlučivi. U najboljim ostvarenjima dubinska sraslost dvaju materijala doseže organsko jedinstvo, oni postaju novo biće. A to i jest tajna stvaralaštva: mrtvoj materiji udahnuti dah života. Kad kažem da najbolja Stošićeva ostvarenja nisu "dužna", ne mislim da nisu nikla iz svoga vremena i da nisu duboko ukorijenjena u suvremenu tradiciju. Za svaku komponentu možemo naći prethodnike i uzore. Od dadaističke metode *ready*

made - budući da su metalni dijelovi Stošićevih skulptura redovito pronađeni na otpadu i smetlištima naše civilizacije - do samog principa ironičkog otklona i duhovitosti nadrealističke dosjetke, čemu je univerzalni simbol Picassoov portret bika (montiran od sjedala i guvernala trkaćeg bicikla). Ali opis tih općih, prostorno i vremenski dalekih prefiguracija, Stošićeva skulptura najneposrednije nastavlja igru drveta i metala koju je u modernu hrvatsku apstraktnu skulpturu uveo Dušan Džamonja pedesetih godina - kada to nije bilo moguće ni zamislivo ni u jednoj zemlji "Istočne" Evrope osim u Jugoslaviji - i razvio fantastično maštovito. Džamonjina kreativnost postaje naročito evidentna u usporedbi s banalnošću elemenata kojima gradi formu, kao što su obični željezni čavli ili karika lanca. Stošić nije bio samo Džamonjin učenik, pa suradnik, nego i sljedbenik, ali su njegova djela dosegla onaj stupanj samostalnosti i samosvojnosti na kojemu možemo reći da je kod vrsna učitelja preuzeo samo ono bitno: da bude toliko slobodan i kreativan u odnosu na njega koliko je on sam bio različit od svojih uzora...

Stošić je mlad kipar. Pišući o mladu umjetniku, likovni kritičar nije odgovoran samo prema autoru, on stavlja na kušnju i sebe i svoju struku, povijest i teoriju umjetnosti. Je li likovna kritika znanost ili umjetnost, je li odlučno iskustvo i znanje ili intuicija? Može li likovna kritika objektivno, "povijesno" suditi i u sadašnjosti, pa i predviđati razvoj u budućnosti, ili trajno vrijedne sudove donosi samo *post festum*?

Kao i obično, kao i uvijek u dilemama, mislim da je istodobno "sve u igri". Poznavajući samo početak Stošićeva opusa, ako je u pitanju nastavak i razvoj, ne postupam s mudrom oprežnošću, nego - svjestan pravila igre i sa svim dobrim i lošim iskustvom staroga igrača - igram "na sve ili ništa" i kažem: mislim da će se stvaralački napon ovoga kipara nastaviti, a vrijednost ostvarenja potrajati.